

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Metaphysicam, id est, Scientiam de Ente incorporeo, seu
transnaturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

III. Obiectiones aduersus doctrinam superioris capitis repelluntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95247](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95247)

immediatus, & intrinsecus, ad cuius executionem regulas præscribit: atqui ad eum finem nequit non ex natura sua, & intrinsecè referri: ordo igitur, quo scientia practica attributa sua vni alicui subiecto attribuit, intrinsecus est, ac naturalis. Maior perspicua: nam obiectum attributionis scientiæ speculatiuæ est finis intrinsecus, ad cuius perfectam notitiam, & contemplationem actus suos dirigit, contra ergo obiectum attributionis scientiæ practici erit finis intrinsecus, ad cuius praxim, & executionem actus suos destinauit. Minor probatur: regulæ scientificæ, quæ ad alicuius finis executionem dirigit, ad alterius executionem dirigere nequeunt, quando directio eis quidem essentialis est, & indistincta ab earum representatione, quam nequeunt mutare: cum igitur ordo scientiæ practici ad obiectum attributionis sit, regulæ ad opus regulatum, siue finem vi regulæ ad exequendum, nequit scientia practica essentialiter, & intrinsecè non referri ad eum finem, quem semel sibi præstituit.

17 Item secundò probatur eadem assertio, à posteriori. Quoniam scientia moralis ita ad bonitatem moralem actuum voluntatis velut obiectum attributionis, & finem intrinsecum reliqua sua obiecta ordinat, vt ea in aliud natura sua referre nequeat: scientia etiam rationalis cuiusmodi est Dialectica, ita ad veritatem reliqua obiecta sua instituit, vt in alium finem intrinsecum ea referre non possit: medicina quoque, si inter scientias numeranda, non in aliud, quam in sanitatem velut obiectum attributionis suapte natura referibilis est: & par est ratio cuiusvis alterius scientiæ practici, si qua reperitur alia: omnis ergo scientia practica se, & attributa sua ad finem, & obiectum attributionis naturaliter, & intrinsecè coordinat.

18 Tertiò probatur eadem assertio à simili: ordo quo ars practica in finem suum reliqua obiecta ordinat, est intrinsecus, & essentialis: idem ergo de scientia practica dicendum. Antecedens suadetur: quoniam ars pingendi, v.g. picturam velut finem sibi, suisque obiectis sponte sua præstituit, ita vt in alium finem sit irreferibilis: domifactoria architecturam, musica numerum sonorum, siue oblectationem auditus sibi naturaliter, ac necessaria ratione proponunt: atque idem cernere est in aliis artibus.

C A P V T III.

Obiectiones aduersus doctrinam superioris capitis repelluntur.

19 **A**duersus priorem assertionem capitis præcedentis, obieciens ex P. Roderico: si ordo attributorum, ad subiectum esset extrinsecus, & arbitrarius, posset institutor scientiæ de Angelo, verbi gratia, & scientiæ de lapide, huius cognitionem in illius notitiam referre: & lapidem Angelo velut subiecto attribueret, in scientia, quæ de utroque disserat: atqui Angelus nequit esse obiectum attributionis, in quod lapis referatur, cum cognitio lapidis ad exactam notitiam Angeli impertinens sit, & lapis, ac Angelus, quod aiunt in esse rei minimè referantur: ordo igitur attributorum ad subiectum non extrinsecus, sed intrinsecus est, & essentialis. Respondeo, ordinem illum, non esse ita extrinsecum, & arbitrarium, quin fundamento alicui, quod præbeant res ipsæ, & cognitiones earum inniti debeat, cuius quidem defectu lapis Angelo attribui nequit in eademmet scientia, nisi inceptè, & abs re.

20 Obieciens secundò: Ordo causæ efficientis ad suum effectum est essentialis, & transcendentalis: ordo igitur cognitionis attributorum ad cognitionem subiecti est essentialis, ac transcendentalis, ac proinde non arbitrarius, & accidentalis. Antecedens supponitur ex physica, ac sponte sua satis patet: quid enim igni, verbi gratia, essentialius, quam esse calefactiuum, siue ad calorem instar causæ efficientis referri. Consequentia etiam videtur perspicua: cur enim ordo causæ efficientis magis, quam ordo causæ directiue essentialis fiet? Respondeo: duplex est habitudo causæ efficientis ad effectum: alia qua cum actu efficit; & hæc ei nequaquam est essentialis: alia qua cum efficere potest; & hæc ei essentialis esto, quamuis oppositum forsitan sit verius. Quocirca, tametsi causæ creatæ liberæ essentialis sit, quod in alterutram contradictionis partem flectere se possit, secus tamen, quod in eam actu se flectat potius, quam ad aliam: & licet causæ creatæ necessaria sit essentialis, quod virtutem, & energiam suam possit exercere, non tamen quod actu eam exerat, quandoquidem potest à causa prima cohiberi ne operetur: ac tandem esto (quod falsum est) Deus ordinem transcendentalem ad creaturas habeat, is tamen ordo non est creatoris, quo eas producat, sed omnipotentis, quo possit eas producere, si libuerit. Pari ergo iure distinguenda est duplex habitudo attributi ad subiectum: alia merito cuius ei attribui potest, & hæc ei est fortasse essentialis, quod solum obiectio conuincit, & nobis non aduersatur: alia, munere cuius ei actui attribuitur, & hæc esse ei essentialis haud est, sed arbitraria, & quæ à libito Doctorum oritur. Neque vero efficientium causarum ordo doctrinam hanc impugnat, sed potius optima paritate propugnat.

21 Oppones tertiò: ordo attributorum ad subiectum sicubi esset extrinsecus, & in solo philosophorum libito situs, voluntas illa philosophorum scientiam in ratione vnius scientiæ constitueret: consequens est falsum: ergo & illud inde sequitur. Sequela probatur: siquidem ordo attributorum ad vnum subiectum scientiam quoad rationem vnius scientiæ constituit, vti certo certius: ergo & voluntas primorum philosophorum eam constituet, vbi semel in huiusmodi voluntate ordo ille consistat. Quod autem consequens sit absurdum, suadetur. Primò, quia syllogismus voluntate syllogizantis intrinsecè non constituitur, solumque ab ea veluti à causa efficiendi, aut obiectiua extrinsecè dependet. Deinde quoniam scientia est virtus intellectualis, vt traditur ab Aristotele 6. ethicorum: igitur ab actu voluntatis intrinsecè non constituitur, solumque ab eo pender extrinsecè, & quod aiunt præsuppositiue, non aliter, atque è conuerso virtutes voluntatis nullo constituuntur intellectus actu, tantumque ab intellectu veluti causa extrinseca, & directiua oriuntur.

22 Huic argumento vt occurrat, prius noto, scientiam trifariam accipi posse, & solere. Primò strictissime pro actu, aut habitu conclusionum, vt aduertit præter alios Cateranus 1. part. quæst. 1. artic. 2. quo sensu, nec discursus pro vt principia complectitur, nec etiam collectio plurium discursuum scientiæ appellationem subeunt. Secundò, minus strictè pro discursu, quatenus præmissas, & conclusionem comprehendit, quo pacto B. Thom. 1. part. quæst. 1. artic. 8. scientiam vsurpauit, vbi scientias naturales esse argumentatiuas, & de suis principiis plurium veritatum illatiuas edocuit. Tertiò, adhuc minus strictè ac iuxta aliquos omnino improprie, & alienè pro cumulo, & collectione plurium discursuum, qua ratione

ratione Dialectica, v. c. quatenus de omnibus suis obiectis differat, scientia appellatur: quantum autem hæc acceptio à duobus prioribus distinet, & quantum etiam illæ inter se inuicem; cuius est, nisi fallor, exploratum. Hinc ad argumentum respondeo, vnamque scientiam speculatiuam tertio modo sumptam, actu voluntatis partialiter, ac minus principaliter constitui, nobis autem sermonem esse de scientia hoc modo, & non alio sumpta. Ad primam probationem contrariam dicendum est, syllogismum non esse scientiam tertio modo, quo de loquimur, sed secundo modo, quare mirum non esse, quod nullo voluntatis constituatur actu, solumque præmissas, & conclusionem, huiusque ab illis originem, illarumve in hanc influxum quendam directum inuoluat, hæc autem omnia ad intellectum, & nihil ad voluntatem proximè, & immediatè attinet. Ad secundam probationem contrariam dicendum est, solam scientiam primo modo usurpatam intellectualem esse, viri utem, vt Caietanus supra laudatus animaduertit, hanc autem voluntatis actu minimè constitui. Cæterum scientiam tertio modo sumptam, circa quam præsens est controuersia, virtutem intellectualem ab Aristot. nusquam, & nunquam appellatam, ac proinde voluntatis actu posse constitui. Rursus scientia postremo modo sumpta adhuc dupliciter subsumi solet, aut quatenus intellectum perficit, & sic voluntatis actu non constituitur, aut quatenus à voluntate perficitur, & in vnum finem ordinatur, ordo enim ad cuiusque rei perfectionem attinet: scientia priori modo accepta virtus intellectualis est, atque, vt dixi, voluntatis actu non constituitur, posteriori vero modo virtus partim intellectualis, partim voluntaria est, & ideoque voluntatis actu potest non incongruè compleri, quin habitus voluntatis, actu intellectus minimè constituti contrarium suadeant, eo nimirum quod tales habitus sint virtutes mere voluntariæ, ac neutiquam intellectuales.

23 Argues quartò: ex nostra sententia sequi, eiusdem scientiæ fore diuersa obiecta attributionis apud diuersas gentes, cum fieri possit, vt eas inter diuersi sint inuectores, & alij aliud obiectum attributionis eidem scientiæ assignent. Respondeo concessa sequela, & negata consequentis absurditate. Namque cur incongruum magis sit, & absolum, de iisdem obiectis scibilibus alias, aliasque scientias institui, & modo eas hac ratione, modo longè diuersa disponi, quam eidem scientiæ speculatiuæ aliud, aliudque subiectum, finemve præstitui? Atqui cum obiecta scibilia eadem semper sint omninoque inuariata, nihilominus circa illa diuersæ scientiæ instituta sunt, & nunc hoc pacto, nunc alio à diuersis Philosophis dispositæ: nam vt in prælogio totius Philosophiæ vidimus, scientiæ de rebus omnibus nostræ speculationi subiectis, aliæ assignatæ sunt à Platonis, à Peripateticis aliæ, aliæ ab Epicureis, aliæ vero à multis Stoicis, vt recentiores missos faciam. Atque, vt exemplo res eluceat, quid prohibet non vnam Metaphysicam institui de omnibus à materia, siue realiter, siue ratione nostra abstractis, nec vnam Physicam de omni corpore naturali, siue substantia corporea, vt hæcenus est receptum, sed vnam scientiam statui de substantiis purè spiritualibus, & à materia, ac materiali vnione reapse abstractis, Deo scilicet, & Angelis: aliam vero de ente vt sic & gradibus communissimis solius beneficio intellectus à materia defæctis. Item vnam scientiam de homine, & aliam de cæteris entibus corporeis: neque non etiam Mathematicam aliter quam modo institui, ac disponi.

Quemadmodum ergo de iisdem obiectis diuersæ tamen sunt scientiæ pro arbitrio Philosophorum, quid est, quamobrem vniuersæ, eiusdemque scientiæ diuersæ nequeant esse obiecta attributionis, diuersas inter gentes, si eorum philosophis id libuerit.

24 Quinetiam adiicio, eodem loci, & gentis, vnam scientiam aliud, aliudque obiectum attributionis adipisci posse, si plurium grauium philosophorum consensus accedat. Sicut enim voces significationem suam arbitramur, non solum mutuamur ab idiomaticis inuettore, sed nonnunquam etiam longo vsu, & inolita consuetudine posterorum, eam denuò sibi præscribunt: & sicut legem non tantum principis voluntas, sed etiam consuetudo recepta facit, atque inuehit: ita etiam scientiæ speculatiuæ varia sortiuntur obiecta attributionis, tum si sint plures earum inuectores in diuersis terrarum oris, ac partibus, tum etiam si eodem tracta scientiam ab vno inuettore transmissam multi postea diuiso consensu, ac veluti partitis suffragiis in diuersos fines destinent. Hinc conciliari possunt, atque in concordiam reuocari, innumeris scholastici, quorum alij ens mobile, alij non hoc, sed corpus de prædicamento substantiæ, alij vero cum Ochamo mundum hunc sensibilem philosophiæ subiectum opinantur; quorum itidem alij metaphysicæ subiectum ens in commune, alij substantiam, alij Deum, alij alia assignant; quorum denique alij Theologiæ subiectum existimant, cum Durando actum meritorium, cum Ochamo signa, & res, cum Alberto Christum, cum Gregorio Deum pro vt glorificatorem, cum Thoma Deum pro vt absolutum Deum. Sed, inquam, horum sermè omnium, & aliorum dissensio, haud agrè potest iuxta dicta componi, si videlicet singulos verum attigisse fateamur, nulloque iure eos impediri potuisse, quominus suum singuli obiectum attributionis, sua & asseclarum auctoritate, & consensu assignauerint, assignandoque effecerint. Quocirca valdè demor aliquos scholasticos, qui vbi in scientiis speculatiuis agitur de obiecto attributionis, quod inter ipsos est receptum, hoc solum probant, & pro eo non aliter, ac pro aris, & focis dimicant; multis tamen partibus satius est deposita contentione, ita suum quosque attributionis obiectum amplecti, vt aliis etiam cuiuslibet liberam optionem relinquant.

25 At repones. Nequit diuersis scientiis commune esse idem attributionis obiectum, quæ est eius tertia conditio, à nobis etiam superius approbata: è contrario ergo nequeunt eiusdem scientiæ esse plura obiecta attributionis: qua enim gratia vnum admitti, & non alterum possit, ac debeat? Sic vt diuersis hominibus eadem nequit anima esse communis, ita nec eidem homini inesse possunt plures animæ, quin vnus horum maior sit, quam alterius repugnantia. Respondeo, quod diximus, eiusdem scientiæ diuersa esse simul obiecta attributionis, id intelligendum esse de scientia eadem materialiter, non verò formaliter: hoc enim ipso quod subiecta scientiarum totalium sint diuersa, ipsæ quoque scientiæ erunt formaliter diuersæ, vt vt materialiter sint eadem, & eodem prorsus actus & habitus intellectuales includant. Ita quidem hæc propositiones, *homo est animal rationale*, *animal rationale est homo*, sunt formaliter diuersæ, & non identicæ siue synonymæ, quoniam diuerso subiecto constant, tamen cæteræ similes sint, nihilque attingat altera, quod etiam altera non intueatur: pari ergo ratione, quanquam scientia aliqua speculatiua, v. g. Metaphysica, quoad obiecta omnia, eorumque representationem, eadem sit vbiuis gentium,

gentium, & scholarum, si tamen hic vnum subiectum, & alibi aliud recipiat, id satis erit, vt formaliter multiplex, ac diuersa euadat. Neutiquam ergo sequitur ex nostra doctrina, aut eiusdem scientia diuersa esse subiecta, aut plurium idem, si de identitate, ac diuersitate formali sermo. Quare philosophia, ac theologia Scotistica à Nominali, Nominalis à Thomistica, hæc à nostra, & singula à singulis formaliter dissident, præter propter diuersas opiniones, quas quique sequimur, eorum in super nomine, quod multoties diuersa subiecta scientiis assignemus.

26 Infurges 5. Christum dominum, Virginem eius matrem, & Adamum omni scientia carituros, si sit vera nostra opinio: consequens est absurdum: ergo, &c. Probat sequela: quoniam scientia in ratione vnius scientia constituitur voluntate inuentoris, qua eius obiecta vni præ cæteris attribuuntur: is igitur duntaxat, qui scientiam ab inuentore mediate, aut immediate discit, & accipit, & non alius scientiam vnam formaliter vnam habebit, cum in hoc solo voluntas inuentoris moraliter perseueret, & contemplatione illius, ad quem ab inuentore scientia transmissa non est, item se habeat eius voluntas, atque si nunquam extitisset. Christus autem Dominus, Virgo deipara, & Adamus, scientias naturales ab Aristotele, alioue homine non didicerunt, soliusque Dei magisterio eas infusas habuere: haud ergo voluntas humani alicuius inuentoris in eis moraliter persistit, ac proinde eis semper defuit, quo vnà aliquam scientiam quatenus talem, & consequenter scientiam absolute d eam haberent, aut modò etiam habeant. Respondeo, eos habuisse, ac nunc etiam habere, scientias omnes acceptas primo, & secundo modo, eorum quos hoc ipso cap. in responsione ad 3. obiect. explicui. Quod autem scientiam tertio, ac postremo modo acceptam fortassis non habuerint, (quod ad summum probat obiectio, siquid efficit) id absurdum non est imò rationi cõsentaneum, eò quod scientia hoc sensu sumpta imperfectionem cum disciplina coniunctam includere videatur. Ad hæc respondeo 2. Christum dominum, Virginem Deiparam, ac proparentum, scientias etiã tertio modo sumptas, semper forsitan habuisse: quid enim vetat, eos collectionem plurium habituum, & actuum in vnum finem subiectumvè coordinasse in qua coordinatione eiusmodi scientiarum vnitas, ac partim etiam natura consistit: hæc enim coordinatio imperfectionem non claudit. Cæterum quemadmodum isthæc coordinatio fortè diuersa fuit, ab ea qua sunt vsi humanæ philosophiæ principes, ita etiam scientia ipsa tertio modo sumptæ prout eis inextiterunt, diuersa fuit, ab illis quas Aristoteles, & reliqui authores, nobis veluti hæreditario iure reliquerunt. Nostis ergo scientias, quatenus formaliter nostris, carere; prout enim nostræ imperfectionem includunt; at alias dissimiles de eisdem obiectis, seclusis imperfectionibus nostrarum habuerunt, ac semper etiam sunt habituri.

26 Obiicies 6. Si ordo attributorum ad subiectum extrinsecus, & arbitarius foret, nunquam subiectum scientia, quale esset, scientificè probari posset, solaque traditione, & historia constaret, seu potius coniceretur. Consequens est perquam absurdum, cum non sola autoritate, sed etiam scholasticis argumentis, nec tam maiorum monimentis, quam rationum momentis vestigari soleat subiectum cuiusvis scientia speculatiue. Respondeo, vt obiectum attributionis, non sola autoritate, ac maiorum fide, verum etiam rationibus indageretur,

R. P. Richardi Lyncei, Philosoph. Tom. III.

eaque indago in historia examinem minimè deuolentur, abundè esse, si ordo obiectum attributionis constituens, etsi extrinsecus & arbitarius, fundamentum tamen aliquod præsupponere debeat: quo de fundamento disputari scholasticè potest, eiusque defectu plura subiecta reici, & eius merito, ac beneficio vnum aliquod cæteris congruentius statui nil prohibet.

27 Obiicies 7. Intellectus respicit velut obiectum specificatum, duntaxat verum, illudque necessario, & non liberè scientia igitur, quibus intellectus perficitur, specificantur à suis obiectis, subiectis sue, necessaria, & non libera ratione; ita, vt quemadmodum intellectus aliud obiectum præter verum intueri nequit, scientia quoque intellectuales in alia attributionis obiecta nequeant ferri, præter ea, quæ semel intuentur. Par argumentum confici potest, in voluntate, quæ ad bonum à quo specificatur, liberum, aut contingentem ordinem haud quaquam habet, & in sensibus internis, & externis, quibus certa quadam obiecta necessitas, ac natura proposuit: quod enim visus colorem, lucemque solummodò respiciat, & auditus sonitum hauriat, & sensus cõmunis, siuè interior exteriorum omnium formas admittat, id ita necessarium, vt nullius possit arbitrio mutari. Occurrendum tamen huic difficultati, ac dicendum, scientias quibus intellectus perficitur, & ornatur eo sensu quo nostræ sunt disputationi subiectæ, esse entia quadam per accidens, & artificialia, quando consistant, vt supponit quæstio, in collectione, & cumulo plurium habituum in vnum quiddam coordinatorum. Quare sicut in artefactis exterioribus, & corporeis res sponte sua indifferentes sunt, vt hanc, vel illam formam, ac figuram ab artifice accipiant, ita eandem habent indifferentiam scientia, vt hoc aut illo modo coordinentur, & huic illiue subiecto attribuantur: nequit autem stare hæc indifferentia earum, quin authorum arbitrio, & voluntate constituantur, atque illius beneficio, alicui certo subiecto, & fini destinentur. Cæterum facultates animæ materiales, & spirituales, haud sunt entia artificialia, & per accidens, sed naturalia, & per se prout ens per se entia per aggregationem opponitur.

28 Argumentaberis 8. cum voluntas ab vno ad aliud progreditur in aliquo fine sistit, ad quem media omnia suapte natura referuntur, & conducunt, & qui executioni mandatus ad alterius executionem est irreferibilis: neque enim potest voluntas progredi in infinitum: similiter ergo scientia, quæ quidam processus rationis est, vt ait B. Thomas 1. posteriorum, ita ab vno ad aliud procedit, vt in aliquo sistat, quod reliquorum relationem terminat, & aliud non refertur, ne in infinitum abeat: illud ergo erit obiectum attributionis independentè à voluntate, & arbitrio institutoris. Vt enim datur in scientia aliqua obiectum vltimum, ad quod cætera referuntur, quin tamen ipsum in aliud vltius referatur, quæ necessitas voluntatis vltius, quãdo ad id videtur sufficere ipsa rerum natura, quatenus processum in infinitum refugit, & abhorret. Respondeo, argumento retorto: ordo mediorum ad finem est extrinsecus, & arbitarius, supposito aliquo reapse fundamento, & qui modo finis est forte mediũ esse potuit; si ergo à voluntate ad intellectum arguatur, ordo etiam attributorum ad subiectum extrinsecus, & arbitarius erit. Rursus absolute: scientia quidem per aliquos actus, & habitus in vno obiecto ita sistit, vt per eos ad aliud non progrediatur, idque propter ipsarum rerum naturam, & infinitudinis

5f impos

impossibilitatem: cæterum potest per alios in eodem non sistere, sed ab eo ad aliud obiectum tendere, in quo quiescat: quare non erit cur vnum potius, quam aliud, obiectum attributionis sit, si ordo intrinsecus præcisè spectetur.

29

Tandem obiicies Aristotelem supra lib. I. posteriorum: tria namque sunt, quæ in demonstrationibus insunt: Vnum id, quod demonstratur inesse: hoc autem est, quod alicui per se generi competit, &c. Vbi nomine eius, quod demonstratur inesse, attributa, nomine vero generis obiectum attributionis iuxta omnes intelligit: atque illorum ad hoc relationem dicit esse per se: ergo naturalem, & non arbitriam. Confirmatur: quoniam omnes scholastici graues, & antiqui ita de obiecto attributionis philosophantur. Respondeo, Aristoteles locutum esse de obiecto attributionis scientiæ partialis quod eiusmodi esse per se, & naturaliter haud inficiamur. Rursus transeat, ei sermonem fuisse de subiecto scientiæ totalis: hoc enim permisso dici potest, voculam, *per se*, fortassis indicare ordinem attributorum ad eiusmodi subiectum, esse intrinsecum, & naturalem, non formaliter, sed duntaxat fundamentaliter. Ad confirmationem dico, antiquos scholasticos neutram sententiam exprimere, & nec nobis, nec aduersariis diserte suffragari, solumque P. Rodericum disp. I. log. art. 3. subsect. 6. n. 41. & paucos alios neotericos expresse nobis refragari, & in ea esse sententia, vt relationem attributorum ad subiectum nunquam arbitriam esse existiment.

CAPUT IV.

Ultior argumentorum solutio, & obiecti attributionis cum fine scientiæ comparatio?

30

HActenus repulimus eas obiectiones, quæ aduersus priorem nostræ doctrinæ partem strui poterant: proximum est, vt quæ fieri possunt contra posteriorem assertionem nostrâ, eas etiam amoveamus. Prima sic se habet: ordo attributorum in scientiis speculatiuis non est intrinsecus, seu essentialis, sicut hucusque edocuimus, sed arbitrius, & extrinsecus: idem ergo dicendum erit de scientiis practicis. Quia enim propter ordo intrinsecus, cognitionis attributorum ad cognitionem subiecti, illud obiectum attributionis non constituat? si ordo attributorum ad executionem subiecti, scientiæ practicæ subiectum constituit. Respondeo, si spectetur ordo intrinsecus, & naturalis obiectorum facultatis speculatiuæ, siue in esse rei, siue in esse cogniti, multa eorum ita inuicem comparari, vt quoduis ad aliud quodlibet vtroque modo referatur, ac veluti finem intueatur, v.g. in Metaphysica Deus in esse rei est ad Angelum, & hic pariter ad Deum, alter instar causæ, alter instar effectus; item cognitio Dei conducit ad cognitionem Angeli, ad eamque obtinendam est medium aptum, & e conuerso, si cognitiones in contrarij recurrant: haud ergo obiectum attributionis scientiæ speculatiuæ est eius finis intrinsecus, ac naturalis, siue in esse rei, siue in esse cogniti; aliàs plura mutuo essent obiecta attributionis: est igitur finis arbitrius, & quæ auctores relictis vltro alijs leligunt, ac toti scientiæ præstituunt: sic enim omnis subiectorum multiplicitas & confusio toletur. At ordo scientiæ practicæ,

& omnium cognitionum illius est ad executionem sui subiecti, ac finis, istiusmodi autem ordo non est reciprocus, cum fieri non possit, vt sicut regulæ practicæ dirigunt ad executionem alicuius finis, ita hic ad regularum effectum iam præsuppositam nihilominus dirigat, & in actum agendum incumbat: quapropter talis ordo naturalis cum mutuo, & reciprocus non sit, sufficit ad constituendum obiectum attributionis scientiæ practicæ: haud ergo in illa ad determinationem, & arbitrium Philosophorum, recurrendum est, quando, vt dixi, nulla ad id necessitas cogit.

31

Altera ratio, & confirmatio prioris hæc ab aliquibus affertur. Si qua ratione ordo attributorum in scientia practica, non verò speculatiua esset tantum naturalis, maxime quia obiectum attributionis vtriusque, esset vtriusque finis, alterius assequibilis, alterius exequibilis. Hic rotius nostræ sententiæ cardo, quo aliarum facultatum ab alijs nuper adductum discrimen vertitur. Cum enim finis intrinsecus, & naturalis scientiæ speculatiuæ sit mutuos, & reciprocus, ac non vnus, sed multiplex, nequit esse eius obiectum attributionis, ac proinde hoc cum solo illius sine arbitrario idem esse censendum: contra vero, cum finis naturalis scientiæ practicæ per eius regulas exequibilis non sit mutuos, & reciprocus, sed vnus, & irreciprocus, se quidem solo poterit esse obiectum attributionis. Atqui neutrius scientiæ subiectum, earum est finis: nostræ igitur opinionis ratio nullius est momenti, vt potè, quæ falsum principium assumit. Minorem probant primò in scientia speculatiua: huius enim finis est veritas obiectiua, in cuius contemplatione sistit; veritas autem obiectiua est connexio, & habitudo subiecti ad prædicatum, totaque conclusio obiectiua, atque adeo non est solum subiectum conclusionis scientificæ: sed eiusmodi subiectum est obiectum attributionis, vt certo certius: ergo obiectum attributionis, & finis scientiæ speculatiuæ non sunt idem: alter enim à subiecto distinguitur, secus vero alterum. Probant secundo eandem minorem in scientia practica: quid enim est operabile per eius regulas, eius etiam est obiectum attributionis: at non solum finis, sed etiam media sunt operabilia vi, ac directione scientiæ practicæ; quando eius quidem officium est, media ad executionem finis necessaria vestigare, & disponere, eaque de causa opus, eius finis esse dicitur, quoniam in operis principia querenda, & præcipienda incumbit.

32

Tertiò eandem minorem inductione probant. Finis Astrologiæ est nauigatio, agricultura, aliaue similis actio humanæ vitæ idonea: eius enim facultatis munere scitur, quo sydere terram vertere, quo vites vlmis adiungere, quo pelago se credere, seu subducere quempiam conueniat: at Astrologiæ subiectum est sola syderum conuersio, situs, natura, influxus. Item artis illius quæ bellica instrumenta frabicat, ac suppeditat, finis est belli exercitium, & præliorum conflictus: subiectum verò arma ipsa, veluti scuta, galeæ, pila pilis minatura, torquentia pyria, & id genus cætera. Rursus obiectum attributionis scientiæ militaris est castrorum metatio, stationum ordo, aggerum exstructio, urbium obsidio, præliaturi exercitus in cornua dispositio: sicut enim obiectum attributionis scientiæ speculatiuæ, est id, quod assequi fatagit, ita etiam subiectum scientiæ practicæ est, quod exequi intendit, siue quod exequendum præcipit: eiusmodi autem est respectu scientiæ militaris, quodlibet eorum, quæ iam iam recensuimus, ea ergo erunt illius